

توصیه‌ها و رهنمودهای مؤلفان

کتاب‌های فارسی ۱ و نگارش ۱ پایه‌ی دهم

(یادداشت‌های دوره‌های ضمن خدمت)

تهران – دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی

شهریورماه ۱۳۹۵

باسمه تعالی

این مجموعه بخشی از یادداشت‌های گروه مدرّسان اعزامی از استان کردستان برای شرکت در دوره‌ی تأمین مدرّس کشوری کتب فارسی ۱ و نگارش ۱ پایه‌ی دهم (آقایان محمّد مرادی، مهدی سیّدی، یداله محمّدی و سرکار خانم فروزان فقیه) است که جهت استفاده‌ی همکاران گروه ادبیّات فارسی جمع‌آوری، تهیّه و تدوین گردیده است.

تمامی متن‌های تولیدی همکاران در دوره، در آینده‌ی نزدیک و در فایلی جداگانه به حضور

ارسال می‌گردد.

بخش اوّل

فارسی (۱)

کلیات

- ۱- بار دانشی کتاب فارسی را تا آن جا که می شد کم کرده ایم و برداشته ایم.
- ۲- تاریخ ادبیات را حذف کرده ایم.
- ۳- کتاب اعلام ندارد. زیرا فکر می کنیم در تمام این سال ها جفایی به دانش آموزان بود. بنابراین از انباشت دانشی بیرهیزید.
- ۴- برای تفکر در متن فرصت ایجاد کنیم و به پهنای فکری دانش آموزان نفوذ کنیم.
- ۵- چیزی که مهم است، «پرسشگری» است نه پاسخ دادن. ارزیابی ما تا حال مبتنی بر پاسخ هاست نه بر طرح سؤال. در صورتی که باید وارونه باشد، زیرا جواب ها ریشه در گذشته ی ما دارند (فکرهایی که قبلاً اندیشیده ایم و آن ها را نشخوار می کنیم. جواب واپس گرا است اما پرسش رو به آینده دارد (ما نمی خواهیم در اکنون بمانیم و به گذشته تکیه کنیم).
- ۶- در فارسی (۱)، گنج حکمت ها و کارگاه های متن پژوهی جدید است. در سایر موارد شیوه ی سازمان دهی و تحلیل متن تازه است.
- ۷- برای گزارش و تحلیل شعر و نثر که ۷ نمره از ارزشیابی پایانی کتاب فارسی بدان اختصاص دارد، حتماً فصل اول کتاب علوم و فنون ادبی (۱) را بخوانید.
- ۸- قرار نیست خودم متن را بخوانم و لغت به لغت معنی کنم و دانش آموزان بنویسند. زیرا هر خواننده ای خوانشی دارد و درکی از یک متن.

- ۹- هرچه در کتاب است هم مبنای آموزش است و هم مبنای ارزشیابی.
- ۱۰- در قلمرو فکری هر درس یک سؤال این است که : «انتخاب عنوان با محتوا هماهنگ است یا نه؟ چه عنوانی بهتر است؟» هیچ عنوانی، عنوان قالبی و میخ‌کوبیده به کتاب نیست.
- ۱۱- یکی از ابزارها برای بررسی اجزای متن، «دستور زبان» است. دستور زبان، وجود مستقلی در کتاب ندارد. هرچه در زمینه‌ی دستور زبان لازم بوده، در دوره‌های ابتدایی و متوسطه‌ی اوّل گفته‌ایم. بنابراین در قلمرو دستور زبان، آموزش جدید نداریم. فقط در هر درس در قسمت قلمرو زبانی سؤال دستوری داریم.
- ۱۲- کتاب فارسی (۱) شامل ۱۸ درس در ۸ فصل است. در هر فصل ۲ یا ۳ درس آورده شده است. متون نظم و نثر به‌طور متعادل و مناسب توزیع شده است.
- ۱۳- در کتاب دو درس آزاد پیش بینی شده است.
- ۱۴- کارگاه متن‌پژوهی در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری تنظیم شده است.
- ۱۵- در پایان هر فصل روان‌خوانی یا شعرخوانی آمده است.
- ۱۶- در درس‌های آزاد معلم می‌تواند شعرخوانی، روان‌خوانی و بخش‌های دیگر (مثلاً گنج حکمت را با کمک دانش‌آموزان تولید کند و در این درس‌ها آموزش دهد).
- ۱۷- در کلاس به‌صورت کارگاهی عمل کنید. نباید معلم پرسد و یک دانش‌آموز جواب بدهد یا معلم جواب بدهد و بقیه بنویسید.
- ۱۸- بیشتر در حوزه‌ی روش کار کنید.
- ۱۹- فقط «شعرخوانی» ها برای حفظ هستند.

۲۰- شعرخوانی شفاهی به عنوان نمره‌ی مستمر داریم. در آزمون‌های کتبی شعرخوانی را به صورت حفظ شعر می‌دهیم.

۲۱- سؤال حفظ شعر فقط از «شعرخوانی» می‌آید. در کتاب فارسی (۱) سه مورد شعرخوانی وجود دارد که دو مورد در نوبت اول و یک مورد در نوبت دوم قرار دارد.

۲۲- فصل «ادبیات تعلیمی» با این دید به ابتدای کتاب آمده که کتاب با تعلیم و تربیت شروع شود. فصل «ادبیات انقلاب اسلامی» هم در جایی چیده شده که در ماه بهمن تدریس شود.

۲۳- در هر فصل دو درس داریم: یکی شعر است و یکی نثر.

۲۴- رویکرد درس‌ها بحث متن محوری، تحلیلی، لذت بردنی و در نهایت دست‌ورزی و مهارتی است.

۲۵- اهداف درس آزاد:

الف: تربیت نویسندگان آینده

ب: توجه به ادبیات بومی و منطقه

ج: بچه‌ها بنویسید حتی اگر یک جمله باشد

د: توجه ویژه به انشا و نگارش

ه: آزاد گذاشتن دست دانش‌آموز و معلم در تدوین کتاب.

۲۶- روش‌های تولید درس آزاد

الف: دانش‌آموزان به تنهایی بنویسید (هرکدام به تنهایی یک موضوع)

ب: اگر تنهایی نشد، به صورت گروهی بنویسند (کارایی گروه)

ج: اگر گروهی نشد، کل کلاس همراه معلم به روش بارش فکری یک درس بنویسند و سپس نام خود را در کنار مؤلفان بنویسند.

۲۷- سعی شده حجم درس‌ها کمتر و دست‌ورزی‌ها بیشتر باشد. دست‌ورزی‌ها با توجه به متن است. بعد از هر درس یک کارگاه متن‌پژوهی داریم. بعد از دو تا درس «گنج حکمت» داریم. آشنایی با محتوای متن‌هایی از گذشته و التذاذ ادبی از اهداف گنج حکمت‌هاست.

۲۸- روان‌خوانی‌ها و شعرخوانی‌ها در آخر هر فصل می‌آید و اهدافی مثل «گنج حکمت» دارد. سعی شده یکی شعر باشد فصل دیگر نثر بیاید. سعی شده متن‌های زیبایی که به درد تمرین خواندن می‌خورند در این قسمت بیایند. خواندن همراه با درک و دریافت متن و پیام آن باشد.

۲۹- سال یازدهم و دوازدهم می‌خواهیم کتاب را بکشانیم به سمت سطوح ادراکی.

۳۰- اگر از روان‌خوانی و گنج حکمت سؤال می‌دهید، سؤال باید فقط از محتوای متن باشد نه این‌که بگوییم؛ مثلاً «فیاض» در «درس خسرو» چه معنی می‌دهد. بلکه پیام خوانداری متون را از دانش آموزان بپرسید.

۳۱- گنج حکمت‌ها و شعرخوانی‌ها را اصلاً نباید معنی کرد.

۳۲- قلمرو فکری هم‌ه‌اش به دریافت از متن و پیام متن برمی‌گردد.

۳۳- به‌جای بعضی از روان‌خوانی‌ها می‌توانید از عزیز نسین، هوشنگ مرادی کرمانی و رسول پرویزی (شلوارهای وصله‌دار) متن بیاورید و بخوانید.

۳۴- فیلم «انجمن شاعران مرده» را چندین بار تماشا کنید.

۳۵- جای خالی یک سؤال در پایان هر درس به این معناست که معلم و دانش‌آموز فکر نکنند که

در این درس فقط همین تعداد سؤال در قلمرو فکری بوده، بلکه ممکن است ۴۰ تا ۵۰ سؤال

دیگر در ۴ متن باشد.

بخش دوم

نگارش ۱

کلیاتی درباره‌ی کتاب «نگارش ۱» پایه‌ی دهم

- ۱- رویکرد اصلی کتاب مهارتی است.
- ۲- سیر کتاب از نگارش (نوشتن) به سوی انشاست. چهار درس اول بیشتر در حوزه‌ی نوشتن و چهار درس آخر در حوزه‌ی انشاست.
- ۳- مراحل تدریس
الف: بازیابی (بازنمایی / تشخیص)
ب: آفرینش (تولید)
ج: داوری (سنجش)
- ۴- بودجه‌بندی آموزش دروس: هر درس سه جلسه
جلسه‌ی اول: آموزش متن درس و فعالیت اول کارگاه نوشتن
جلسه‌ی دوم: هنجار نوشتار و فعالیت دوم کارگاه نوشتن
جلسه‌ی سوم: حکایت نگاری / مثل نویسی / شعر گردانی و فعالیت سوم کارگاه نوشتن
- ۵- عناوین دروس و روش‌های تدریس پیشنهادی
درس اول: پرورش موضوع اعضای تیم (گروه)
درس دوم: عینک نوشتن گروهی (از نوشتن انفرادی به نوشتن گروهی)
درس سوم: نوشته‌های عینی پرسش و پاسخ (روش سقراطی)
درس چهارم: نوشته‌های گزارش‌گونه گروه‌های مکمل
درس پنجم: نوشته‌های ذهنی (جانشین‌سازی) بدیعه‌پردازی
درس ششم: نوشته‌ی ذهنی (۲) سنجش و مقایسه مهارت کشف روابط میان عناصر

درس هفتم: نوشته‌ی ذهنی (۳) ناسازی معنایی یا تضاد مفاهیم خوشه‌سازی

درس هشتم: نوشته‌های داستان گونه روش همیاری

تمامی روش‌های تدریس پیشنهادی در کتاب راهنمای معلّم نگارش ۱ به‌صورت مفصّل ارائه

گردیده است.

برخی منابع برای استفاده همکاران و دانش آموزان :

- ۱- قصه‌های خوب برای بچه‌های خوب، مهدی آذریزدی، ۱۰ جلد
- ۲- ازوپ در کلاس درس، مترجم دکتر مجدفر، نشر امرود
- ۳- لافوتنن در کلاس درس، مترجم دکتر مجدفر، نشر امرود
- ۴- بیدپای در کلاس درس، مترجم دکتر مجدفر، نشر امرود
- ۵- بچه‌ها هم می‌توانند قصه بنویسند، اسماعیل همتی، انتشارات مدرسه
- ۶- صداهایی برای ننوشتن، آواهایی برای نوشتن، فریدون اکبری شلدره
- ۷- نوشتن خلّاق، ال ریکور گابریله
- ۸- ویژه‌نامه‌ی رشد پای‌ی دهم (ضمیمه‌ی مجله‌ی رشد معلم مهرماه ۹۵)، سایت دفتر تألیف
- ۹- سلام، کسی اینجا هست؟، یاستین گُردر
- ۱۰- داستان‌هایی برای فکر کردن، رابرت فیش، مترجم جلیل شاهی لنگرودی، انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی.
- ۱۱- کلمات دخیل در قرآن، آرتور جفری
- ۱۲- قرآن کریم، ترجمه‌ی بهاء‌الدین خرمشاهی

شماره تلفن تعدادی از اعضای دفتر تألیف و ایمیل آن‌ها

فریدون اکبری شلدره	۰۹۱۲۳۲۷۹۶۱۹
علی اکبر کمالی نهاد	۰۹۱۸۸۶۳۰۱۷۶
حجت کجانی حصاری	۰۹۱۲۷۲۰۱۳۶۵ hesari 1@gmail.com
آقای هداوند	۰۹۱۲۴۹۱۵۰۹۹